

YTTRANDE

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
103 33 Stockholm

REMISSVAR PÅ PROMEMORIAN "MUSIK OCH FILM PÅ INTERNET – HOT ELLER MÖJLIGHET" (Ds 2007:29)

Svenska Filminstitutet har tagit del av promemorian och vill härmed avge följande yttrande. Yttrandet är koncentrerat till de delar av promemorian som särskilt berör filmområdet.

Inledning

Svenska Filminstitutet kan inledningsvis konstatera att man uppfattar utredningen som väl genomförd och att Filminstitutet i huvudsak delar utredningens slutsatser.

Internet är idag en av de mest frekvent använda distributionskanalen för konsumenterna att ta del av film i alla dess former, oavsett om detta sker genom användning av legala tjänster eller genom olovlig fildelning. Antalet biografbesök i landet är i dag runt 15 miljoner besök per år, medan antalet olovliga nedladdningar av film till svenska internetuppkopplade datorer i dagsläget ligger på ca 24 miljoner filmexemplar per år. Några siffror för de legala nättjänsterna finns inte för närvarande. Enligt European Video Yearbook såldes ca 26 miljoner DVD-skivor till svenska konsumenter 2006, medan antalet uthyrningar till konsument var ca 30 miljoner. DVD-försäljning och uthyrning har ökat både i antal och i omsättning under hela 00-talet, samtidigt som priserna i konsumentledet sjunkit.

Den som i dag vill ta del av en nyproducerad film via Internet kan i dag utan problem göra detta genom att använda sig av ett fildelningsprogram och ett fildelningsnätverk. Internationellt producerad film finns i stort sett alltid olovligen tillgänglig i fildelningsnätverk i princip samtidigt, om inte före, filmen har haft sin urpremiär på biograf.

De tjänster som på legal väg tillhandahåller film för streaming och nedladdning är ännu inte tillräckligt attraktiva för konsumenterna, och de bidrar heller inte till finansieringen av filmavtalet.

Det råder därför ingen tvekan om att det behövs bättre såväl civilrättsliga som straffrättsliga möjligheter att agera mot olovlig fildelning. Det framstår som helt klart att innan dessa rättsliga system kommer på plats och fungerar väl, kommer olovlig fildelning att utgöra ett allvarligt avbräck i möjligheterna till intäkter för upphovsmän och producenter.

Filmavtalet och visningsfönstren

Svenska Filminstitutet håller med utredaren om den analys av konsekvenserna av det nuvarande filmavtalet som redovisas i promemorian under avsnitt II.4.2, *Visningsfönster och filmavtalet*, sid 261ff. Utredaren framhåller att filmavtalets nuvarande konstruktion hämmar utvecklingen av de legala nättjänsterna genom att avtalet understödjer systemet med successiva visningsfönster.

Skulle man överge konstruktionen med olika tidpunkter för när en film blir tillgänglig i olika visningsfönster, får man anta att antalet biografbesök troligen skulle minska något. Hur starkt sambandet är mellan tillgången till film i andra visningsfönster och antalet biografbesök är dock osäkert. Den minskning av antalet biografbesök som skett under de senaste två åren kan till stor del förklaras av att det efter de mycket stora framgångarna för "Sagan om Ringen-trilogin" och några andra filmer, naturligt sker en återgång till ett mer normalt läge. Det torde innebära att det finns en storleksmässigt relativt stabil grupp som aktivt väljer biografen för en del av sin filmkonsumtion.

Man kan vidare konstatera att antalet illegala nedladdningar har ökat betydligt mer än antalet biografbesök har minskat under de senaste åren, samtidigt som försäljning och uthyrning av videogram har ökat och allt fler konsumenter har tillgång till filmkanaler i sitt TV-utbud. Den totala konsumtionen av film ökar således, samtidigt som en minskande total andel av konsumenterna väljer att betala för sin konsumtion.

Minskar antalet biografbesök så minskar även de medel som står till Svenska Filminstitutets förfogande för att stödja svensk filmproduktion. En första förutsättning för att säkra en framtida högkvalitativ svensk filmproduktion måste därför vara att filmavtalets finansiering blir mindre beroende av biografavgifterna. Detta åstadkoms lättast genom att fler parter ingår i ett framtida filmavtal. Svenska Filminstitutet delar därför utredarens slutsats att det vore önskvärt om alla relevanta exploitörer av film på den svenska marknaden finns representerade i filmavtalet. De företag som är verksamma inom dessa områden bör ges sådana villkor att det möjliggör för dem att ingå som parter i avtalet.

Nättjänsternas utformning

De nättjänster som i dag tillhandahåller film för nedladdning eller streaming till slutkonsumenter behöver utvecklas och anpassas till kundernas efterfrågan för att utgöra ett konkurrenskraftigt alternativ till den olovliga nedladdningen. Svenska Filminstitutet delar utredningens uppfattning att det redan i dag finns möjligheter att göra tjänsterna mer attraktiva. Marknadsföring och utbud och så få begränsningar som möjligt för användarna av tjänsterna att nyttja det man köpt är viktiga faktorer för att locka konsumenterna. Samtidigt har Svenska Filminstitutet förståelse för att det kan vara vanskligt att investera i en tjänst som tar betalt av sina kunder samtidigt som den skall konkurrera med olovliga alternativ som tillhandahålls gratis.

Svenska Filminstitutet menar att det faktum att de olika tjänsterna inte tillhandahåller ett heltäckande utbud missgynnar utvecklingen. Att nättjänsterna inte träffar avtal med samtliga producenter och/eller distributörer utan endast tillhandahåller film från vissa av dessa innebär att man som konsument inte alltid kan hitta det man söker hos den nättjänst man normalt använder. Svenska Filminstitutet menar att exklusiviteten i filmutbudet hos de enskilda nättjänsterna leder till att färre konsumenter lagligen tar del av varje enskild film än vad som skulle kunna vara fallet. Det förefaller rimligt att andelen konsumenter som tar del av varje enskild film, och av utbudet som helhet, på laglig väg kommer att öka om filmerna finns samtidigt tillgängliga i så många legala tjänster som möjligt. Att nyproducerad film endast finns tillgänglig under en kortare period bidrar ytterligare till att minska attraktionskraften hos tjänsterna.

Inom ramen för det nuvarande filmavtalet finns regler som föreskriver att film som givits stöd skall göras tillgängliga för samtliga medlemmar i de branschorganisationer som är parter i avtalet (§45). Motsvarande reglering skulle kunna införas i ett kommande filmavtal där nättjänsterna ingår som part.

Svenska Filminstitutet håller vidare med utredaren om att de betalningssystem som i dag används överlag fungerar tillfredställande. Det finns fungerande system som medger förskottsbetalning eller betalning via SMS. Filminstitutet menar dock att betalningsmodellerna, särskilt sådana som underlättar användningen av de legala nättjänsterna för yngre användare, behöver utvecklas vidare. Varje moment som uppfattas som krångligt eller tidsödande för användaren av tjänsten riskerar att bli ett skäl att inte återvända som kund.

Utredningen konstaterar att de DMR-skydd som idag används av bl. a. nättjänsterna för att förhindra olovlig vidare spridning av exemplar av filmverk som lovligen laddas ner från olika typer av tjänster av konsumenterna uppfattas som en hindrande begränsning att förfoga över det exemplar man erhållit nyttjanderätten till.

Om konsumenterna på grund av den plattformsinlåsning som blir effekten av de nu använda DRM-skydden väljer att istället olovligen ladda ner filmer i fildelningsnätverk finns det all anledning att diskutera DRM-skyddens utformning. Det är dock inte en fråga som kan hanteras endast på nationell nivå. Svenska Filminstitutet anser att det är angeläget att företrädare för den svenska filmbranschen är aktiva i de internationella sammanhang där DRM-skyddens utformning hanteras. Inte minst frågan om balansen mellan skyddet för konsumenternas personliga integritet och rättighetshavarnas befogade intresse av att få betalt för nyttjandet av sina verk måste hållas ständigt aktuell.

Utredningen konstaterar vidare att informationen till konsumenterna om de avtalsvillkor som är kopplade till användningen av nättjänster för film i många fall är bristfällig. Avtalsvillkoren kan i vissa fall betraktas som, om inte direkt oskäligen, i vart fall svåra att sätta sig in i och till fullo förstå innebörden av. Svenska Filminstitutet håller även här med utredningens slutsatser att detta bidrar till att de legala alternativen inte framstår som enkla eller smidiga för användaren.

Utredningen föreslår under avsnittet 13.12 att en referensgrupp med uppdrag att behandla frågor om information och utveckling av tekniska skydd, utformning av avtalsvillkor mm samt att följa det arbete som pågår inom branschen på de områdena tillsätts. Svenska Filminstitutet stöder förslaget och vill understryka vikten av att en sådan referensgrupp ges en så bred sammansättning som möjligt.

Bredbandsavgift

Svenska Filminstitutet delar utredningens uppfattning att en generell bredbandsavgift avsedd att kompensera rättighetshavarna för de utnyttjanden av deras verk som sker över Internet inte är en acceptabel lösning. Rättighetshavarna skulle med en sådan avgift fråntas möjligheterna att själva besluta om exploateringen av deras verk, och det är heller inte förenligt med Sveriges internationella åtaganden till skydd för upphovsrätten.

Information och utbildning

Svenska Filminstitutet delar utredningens uppfattning att det behövs både information till allmänheten och direkta utbildningsinsatser inom skolväsendet för att sprida kunskap om upphovsrättens syfte och innebörd. Utredningen föreslår i avsnitt 10.6 att en referensgrupp tillsätts för att inventera vilka åtgärder för att sprida kunskap om upphovsrättens funktion som görs från olika håll. Svenska Filminstitutet stöder förslaget.

Konsumentskydd

I utredningen framgår att det råder stora oklarheter vad gäller konsumentskyddet när man handlar film och musik genom olika typer av nättjänster. Svenska Filminstitutet delar uppfattningen att en översyn av lagstiftningen är viktig att genomföra parallellt med införandet av förstärkta sanktionsmöjligheter vid intrång. Konsumenternas förståelse för upphovsrätten och förtroendet för de lagliga tjänsterna är en nödvändig förutsättning för att dessa skall kunna utvecklas och bli konkurrenskraftiga. Utredningens förslag i avsnittet 13.9 att undersöka möjligheterna till förbättrat konsumentskydd inom ramen för distansavtalslagen framstår som en lämplig första åtgärd.

Mellanhänders ansvar

Utredningen föreslår en möjlighet att vitesförelägga Internetleverantörer att vidta åtgärder mot intrång i upphovsrätt och närstående rättigheter med hjälp av den uppkoppling som leverantören tillhandahåller. Möjligheten skall enligt förslaget förenas med en lagstiftad rättighet och skyldighet att säga upp abonnemang som används för att begå intrång.

Den samlade filmbranschen har länge efterlyst ett uttalat ansvar för Internetleverantörer att agera för att förhindra att upphovsrättsintrång begås av abonnenterna i deras nät. Utredaren kommer till slutsatsen att det är rimligt att ett ansvar läggs på Internetoperatörerna eftersom dessa har såväl rättslig som fysisk rådighet över abonnenternas uppkoppling. Utredningen konstaterar dessutom att det redan i dag finns villkor i de flesta avtal mellan Internetleverantörerna och abonnenterna som ger leverantören rätt att stänga av abonnemanget om detta används i strid med villkoren. Ett av dessa villkor är normalt att man inte använder uppkopplingen i strid med lag, samt att man följer allmänt accepterade etiska riktlinjer, den så kallade netiketten.

Det är rimligt att Internetoperatörerna bidrar till arbetet mot olovlig spridning av upphovsrättsligt skyddade verk genom att tillämpa de villkor man uppställer i abonnentavtalen. Utredarens samråd med berörda parter visar dock att utsikterna för ett frivilligt åtagande från Internetoperatörerna i den riktningen inte är goda. Internetoperatörerna är ovilliga att ta på sig ansvaret för att bedöma huruvida intrång skett eller inte. Svenska Filminstitutet välkomnar därför förslaget om en lagstiftning.

Utformningen av en sådan lagstiftning bör dock övervägas ytterligare. En lagstiftning av det här slaget bör ha som avsedd effekt att avskräcka från intrång. Utredningens förslag kan i sin nuvarande utformning innebära att endast ett fåtal intrångsgörare i praktiken kommer att riskera avstängning. Effekten kan då bli den rakt motsatta mot den avsedda, nämligen att en gråzon inom vilket det är möjligt att begå upphovsrättsintrång utan att riskera sanktioner skapas.

De flesta abonnenter i dag använder så kallad dynamisk uppkoppling och tilldelas ett nytt IP-nummer vid varje tillfälle då man kopplar upp sig mot Internet. Det innebär att det inte går att avgöra om en viss abonnent begått intrång i rättigheterna till ett visst verk vid upprepade tillfällen. Upphovsrättslagen ställer heller inte krav på att ett intrång sker vid flera tillfällen för att såväl ett straffrättsligt som ett skadeståndsrättsligt ansvar skall kunna utkrävas. Utredningens förslag innebär att det uppstår en diskrepans mellan ansvaret för intrång genom utnyttjande av en Internetuppkoppling jämfört med andra typer av intrång. Svenska Filminstitutet anser att en sådan situation inte är vare sig önskvärd eller förenlig med rättighetshavarnas berättigade intresse av att kunna agera mot alla intrång.

Kultur moms

Utredningen konstaterar att det idag inte är möjligt att förändra momsuttaget för digitala produkter som levereras elektroniskt. Svenska Filminstitutet kan konstatera att ett av de främsta hindren för videogramdistributörerna att ingå som part i filmavtalet har varit just frågan om momsen. EU:s sjätte momsdirektiv förhindrar att en reducerad momssats införs för dessa produkter. Svenska Filminstitutet konstaterar att den översyn som nu pågår inom EU på sikt kan leda till en förändrad syn, och vill i detta sammanhang uttrycka en förhoppning om att en sådan förändring på sikt kan medföra större möjligheter att bredda finansieringen av filmavtalet.

Stockholm den 18 december 2007

Svenska Filminstitutet

Cissi Elwin
VD